

теристика рухів, а це ознаки шести груп, починаючи з 2 по 7 (форма рухів, їх напрямки, протяжність за вертикаллю та горизонталлю, види з'єднання рухів, їх кількість та послідовність); остання, восьма група окремих ознак почерку відноситься до ознак, що відображають просторову орієнтацію рухів.

Висновки. Вважаю, що описаний якісно-кількісний підхід до систематизації ознак почерку, особливо окремих, з визначенням конкретних сторін динамічного стереотипу, сприяє формуванню правильного уявлення про письмово-рухову навичку конкретної особи, про її обсяг, структуру та специфіку формування, про її

складний та багатогранний, але в той же час цілісний та органічний характер. Проведене опитування експертів-практиків, а також досвід роботи з експертами-стажистами дає підставу стверджувати, що якісно-кількісний підхід до систематизації ознак почерку, по-перше, надає експерту можливість дотримуватися основних принципів дослідження почерку, які пропонує методика почеркознавчої експертизи, а по-друге – полегшує процес засвоєння та запам'ятовування складної системи загальних та окремих ознак почерку, що, у свою чергу, набагато спрощує задачі навчання та підготовки спеціалістів у галузі почеркознавчої експертизи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Добровольская Е.Д., Манцетова А.И., Орлова В.Ф. Судебно-почерковедческая экспертиза / Е.Д. Добровольская, А.И. Манцетова, В.Ф. Орлова. – М. : Юридическая литература, 1971. – 336 с.
2. Винберг Л.А., Шванкова М.В. Почерковедческая экспертиза / Л.А. Винберг, М.В. Шванкова. – Волгоград : ВСШ МВД СССР, 1977. – 208 с.
3. Ожегов С.И. Словарь русского языка / С.И. Ожегов. – Москва : Русский язык, 1986. – 797 с.
4. Стрибуль Т.И. Общие и частные признаки почерка. Альбом (в помощь экспертам) / Т.И. Стрибуль. – М. : ВНИИСЭ, 1987. – 54 с.
5. Серегин В.В. Почерковедческая экспертиза : курс лекций / В.В. Серегин. – Волгоград : ВЮИ МВД России, 1999. – 200с.
6. Белкин Р.С. Криминалистическая энциклопедия / Р.С. Белкин. – М. : Мегатрон XXI, 2000. – 2-е изд., доп. – 334 с.
7. Молибога Н.П., Абрамова В.М., Свобода Е.Ю. Признаки, используемые при проведении почерковедческих экспертиз текстов, подписей и цифровых записей : учебно-справочное пособие / Н.П. Молибога, В.М. Абрамова, Е.Ю. Свобода. – К. : НАВСУ, 2000. – 68с.
8. Философия. Краткий тематический словарь. – Ростов н/Д : Феникс, 2001. – 416 с.
9. Удосконалена система загальних та окремих ознак почерку : методичний посібник. – К. : КНДІСЕ МЮ України, 2004. – 93 с.
10. Гора І.В. Криміналістика : навчальний посібник / І.В. Гора, В.А. Колесник, А.В. Іщенко. – Київ : Алерта, 2005. – 320 с.

УДК 343.1

ДОКАЗ ЯК РЕЗУЛЬТАТ СУБ'ЄКТИВНОГО СПРИЙНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЇ PROOF AS A RESULT OF INFORMATION SUBJECTIVE PERCEPTION

Тарасенко Д.І.,

здобувач спеціальної кафедри № 22

Національної академії Служби безпеки України,

старший викладач СК № 2 Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

У статті здійснено аналіз доказів у кримінальному процесі з урахуванням особливостей процесу людського пізнання. За результатами проведеного аналізу зроблено висновок, що надане в ст. 84 Кримінального процесуального кодексу України визначення доказів містить генетичні протиріччя, що призводить до внутрішнього неузгодження окремих його положень, зокрема ст. ст. 150, 155 КПК України. Надано пропозиції щодо шляхів гармонізації доказового права в КПК України.

Ключові слова: докази, процесуальні джерела, кримінальний процес, інформаційна концепція, пізнання.

В статье произведен анализ доказательств в уголовном процессе с учетом особенностей процессов человеческого познания. По результатам проведенного анализа сделан вывод о том, что предоставленное в ст. 84 Уголовного процессуального кодекса Украины определение доказательств содержит генетические противоречия, что в свою очередь приводит к внутренним противоречиям отдельных его положений, в частности ст. ст. 150, 155 УПК Украины. Даны предложения касательно гармонизации доказательственного права в УПК Украины.

Ключевые слова: доказательства, процессуальные источники, уголовный процесс, информационная концепция, познания.

The article provides an analysis of the evidence in criminal proceedings, taking into account the features of human cognition. As the result, it was concluded that the definition of evidence provided in Article 84 of Criminal Procedure Code of Ukraine contains genetic conflict, which in turns leads to internal inconsistency of its particular prescribing, for instance Article 150 and Article 155 of Criminal Procedure Code of Ukraine. Proposals for the harmonization of the law of evidence in Criminal Procedure Code of Ukraine are provided.

Key words: evidence, judicial sources criminal process, information concept learning.

Вирішальне значення доказів для кримінального процесу зумовлює гострі дискусії навколо цього поняття. Багатоманітність думок стосовно нього може бути частково пояснена не зовсім вдалою нормативною формулою, на що вказують окремі вчені [1; 2; 3], а також ідеологічними рамками, у яких була вимушена розвиватись кримінальна процесуальна наука радянських часів.

Догматичне визнання єдиного вірного матеріалістичного сприйняття світу та, як наслідок, необхідність у таких умовах пояснювати суб'єктивний характер пізнання є, на думку автора, тим самим «гордієвим вузлом», що фактично призвів до виключення людини з процесу пізнання події минулого, звівши роль слідчого, прокурора, судді виключно до сенсорного сприйняття інформації та її фіксації у відповідних процесуальних джерелах.

Метою статті є обґрунтування суб'єктивного характеру доказів у кримінальному процесі та необхідності розмежування на нормативному рівні понять доказів та їх процесуальних джерел.

Стаття 84 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), як і ст. 65 Кримінально-процесуального кодексу 1960 р. (далі – КПК–1960), визнає доказами фактичні дані, але на відміну від КПК–1960, крім зазначення гносеологічної сутності доказів, діючий КПК України також встановлює формальну визначеність цих фактичних даних. Саме таке визначення доказів дає змогу стверджувати, що при спробі створення демократичного процесу використовувалась матеріалістична концепція відбиття, яка є спадщиною радянської наукової думки.

КПК України визнає доказами фактичні дані, отримані в передбаченому Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. Аналіз нормативного визначення доказів дає змогу стверджувати, що законодавець застосував найбільш усталену на сьогоднішній день концепцію доказів як єдності фактичних даних та їх процесуальних джерел, при цьому, як слушно зазначає В. П. Гмирко, «фактичні дані» – енігматичне поняття, не витлумачене законодавцем, а тому позбавлене нормативного змісту [2, с. 6–7].

Так, М. С. Строгович під доказам розумів «всі фактичні дані, які у встановлених кримінально-процесуальним законом формах встановлюють чи спростовують подію злочину, вчинення його певною особою, вину цієї особи та інші обставини, що мають значення для справи» [4, с. 247]. При цьому в терміні «фактичні дані» останній вирізняє два аспекти: по-перше, джерело відомостей про факти, які доводять ці факти; по-друге, доказові факти, які доводять головний факт. Другий аспект доказу як факту неодноразово піддавався критиці, у тому числі й радянськими науковцями.

В. М. Тертишник вказує, що доказами в кримінальному процесі не можна називати факти, що входять до предмету доказування. У мисленні людини існують, взаємодіють, рухаються не речі, не предме-

ти, а їх образи, поняття, відомості про них. Фактичні дані – це отримані із законних джерел відомості про факти [3, с. 7].

В. Я. Дорохов, погоджуючись з уявленням про докази як єдності фактичних даних та їх джерел, під фактичними даними вже розуміє «отримані з законних джерел відомості про факти, що підлягають встановленню в справі, а не самі факти, обставини» [5, с. 115]. При цьому слід погодитись з позицією науковця, що визнання доказів фактами «робить непотрібним саме це поняття, як і всю теорію судових доказів» [5, с. 114], оскільки факт як явище об'єктивної дійсності не може піддаватись оцінці з приводу його достовірності. Крім того, слід зазначити, що вся кримінальна процесуальна діяльність за свою суттю є пізнанням фактів минулого за допомогою здобутих доказів. Отже, визнання доказів фактами є підміною мети засобами її досягнення.

Водночас В. Я. Дорохов вводить поняття доказу як «сигналу-образу». Розуміючи суттєву відмінність кібернетичних систем та людини, В. Я. Дорохов зазначає: «Для людини сигнал-образ, який несе інформацію про об'єкт, постає як модель об'єкту в його предметності. В образі відображається не нервова організація суб'єкта, а об'єкт пізнання, що взаємодіє з активним суб'єктом. Предмет реальної дійсності не залежить від його образу, таким же чином як і істинний зміст образу не залежить від суб'єкта» [5, с. 112]. З останнім твердженням важко погодитись, оскільки образ і його зміст як кінцевий результат сенсорного сприйняття об'єкта відноситься до категорії когнітивної психології «перцепт», який є «продуктом наших знань, очікувань, умовиводів» [6, с. 228]. Цілком очевидно є унікальність названого поєднання для кожної конкретної особи. Сама ідея «сигналу-образу» виникла, на думку автора, як необхідність пояснення суб'єктивного характеру доказу через призму догматично нав'язаного діалектичного матеріалізму. Саме з цих позицій В. Я. Дорохов залучив до пояснення суті доказу надбання кібернетичної науки, розглядаючи слідчого, прокурора, суддю як кібернетичні системи, оскільки кібернетика дала змогу матеріалізувати ідеальний за своїм змістом процес пізнання.

Результатом такого компромісу, на думку автора, стало введення до кримінального процесу уявлення про докази як фактичні дані. Такий підхід, з одного боку, підкреслює інформаційно-матеріалістичну природу доказу (фактичні), а з іншого – включає споживача сприйнятої інформації (дані) – слідчого, прокурора, слідчого суддю, суддю. Саме ця категорія як спроба об'єднати несумісні речі – інформацію та результат її сприйняття – викликає найбільшу кількість дебатів з приводу розуміння терміну «фактичні дані» та його зв'язку з джерелами доказів.

Так, М. Є. Шумило, піддаючи критиці застосування в ст. 84 КПК України концепції єдності фактичних даних та їх процесуальних джерел, вказує: «Ця норма, на нашу думку, з огляду на її призначення (бути дефініцією) не виконує належну їй функцію в механізмі правового регулювання, а, навпаки, – породжує

певні суперечності, застаріла модель поняття «докази» (як форма) суперечить способам їх збирання (змістова складова діяльності). Більшість негласних слідчих (розшукових) дій проводиться підрозділами і службовими особами, які згідно з п. 1 ст. 84 цього Кодексу не наділені повноваженнями для визнання отриманих результатів доказами» [1, с. 44–45]. В. М. Тертишник, аналізуючи ст. 65 КПК-1960, яка мало чим відрізняється від ст. 84 КПК України, зазначає, що «недостатньо чітке пояснення в законі характеру взаємозв'язку фактичних даних та їх носіїв (джерел) призвело до пошуку теоретичного вирішення цієї проблеми, і, як наслідок, до спроб сформулювати більш чітке поняття доказів» [3, с. 6].

Внутрішній дисбаланс концепції єдності фактичних даних та їх процесуальних джерел, на думку автора, також полягає в мінливості фактичних даних та сталості процесуальних джерел, з яких вони отримуються. На мінливості категорії «фактичні дані» наголошували науковці різних часів. У своїй праці М. С. Строгович вказує: «Той чи інший доказ може бути використаний по-різному – на користь обвинувачення і на користь обвинуваченого, у залежності від того, в який зв'язок його поставити з різноманітними обставинами справи» [4, с. 250]. Є. Г. Коваленко, аналізуючи відмінність процесуальних доказів від доказів логічних, зазначає: «Одні фактичні дані можуть бути прийняті, а потім спростовані на основі інших фактів» [8, с. 35]. Така мінливість змісту «фактичних даних» пояснюється в когнітивній психології категорією «зворотній зв'язок» та теорією «перцептивного циклу» [6, с. 229]. Як вже зазначалось раніше, результат сприйняття (перцепт) залежить від раніше отриманих знань, очікувань людини (сторона обвинувачення, досліджуючи матеріали кримінального провадження, очікує отримати докази винуватості особи, а сторона захисту – докази невинуватості) та умовиводів, і, повертаючись до раніше зібраних матеріалів кримінального провадження, слідчий, прокурор, суддя під час судового засідання, сприймаючи інформацію, яка в них міститься, отримують з нею дещо відмінні від здобутих раніше знань, оскільки «кожен когнітивний акт здатен призвести до зміни знання, яке зберігається в пам'яті, при цьому повністю передбачити такі зміни неможливо» [7, с. 71].

Уявлення про докази, як відображаючу об'єктивну дійсність та існуючу в розумі людини ідеальну категорію, призвели до виникнення інформаційної концепції доказів, тобто уявлення про докази як специфічного виду інформації. М. А. Погорецький, аналізуючи зазначену концепцію, виокремлює такі аргументи її прихильників – зміст судових доказів можливо сформулювати через науковий термін «інформація», поняттям якого поєднуються відомості (повідомлення) як продукція свідомості й ознаки, властивості, особливості матеріальних об'єктів (систем), оскільки поняття фактичних даних і інформації є тотожними [9, с. 8]. Прибічники цієї концепції пропонували реалізувати її в проекті КПК України, надавши наступне визначення доказів: «Доказами

в кримінальних справах є всяка (будь-яка) інформація, яка міститься (відображена) в матеріальних джерелах, що знаходиться в причинно-наслідковому зв'язку з обставинами, які є об'єктом доказування і які зібрані в порядку, що регламентується чинним Кодексом» [10, с. 65–66].

Ототожнювати докази з інформацією, на думку автора, є не зовсім коректним, оскільки, як слушно зазначає М. Є. Шумило з посиланням на І. М. Лузгіна: «Субстанцією судового доказу дійсно є інформація. Однак для визначення поняття «докази» в кримінальному процесі поняття сигналу-інформації не може бути використане, оскільки воно характеризує спосіб передачі інформації, її переміщення в часі та просторі, але не розкриває юридичної природи доказу» [1, с. 42].

Негативного «іміджу» інформації в кримінальній процесуальній науці також додає відсутність єдиного розуміння цього фундаментального поняття. На сьогоднішній день «інформацію» в юридичній науці можна віднести до категорії «імпліцитне знання», тобто таке, про яке ми маємо уявлення, розуміння, але не маємо необхідного обсягу знань, щоби надати йому визначення. Нормативне визначення інформації, наведене в ст. 1 Закону України «Про інформацію», як будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді, не може бути використане для цілей кримінального процесу, оскільки фактично є тавтологічним, а також містить невизначену категорію «електронний вигляд». Тавтологічність визначення полягає у використанні терміну «матеріальний носій», який законодавцем свідомо для номінального уникнення визначення *idem per idem* був скорочений з поняття «матеріальний носій інформації». Крім того, «електронний вигляд», за умови його граматичного тлумачення, виключає можливість представлення інформації в «оптичному вигляді» – оптичні диски, «електромагнітний вигляд» – радіохвилі, «магнітний вигляд» – магнітні диски. Таким чином, нормативне визначення «інформації» своє задання фактично не виконує.

Таке визначення примушує замислитись над різницею між «даними» та «відомостями», які синонімічно використовуються в КПК. Враховуючи наявність у науці кримінального процесу уявлення про доказ як сигнал, а також відсутність категоричних спростувань щодо хибності уявлень про докази як суто «сигнал», «дані» або «відомості», виникає необхідність у проведеному відмежування названих складових інформації.

У цьому контексті заслугоує на увагу позиція В. А. Мещерякова, який, досліджуючи комп'ютерну інформацію, розрізняє такі її рівні:

- фізичний – рівень матеріальних носіїв інформації, де інформація надана у вигляді характеристик речовини або магнітного поля;
- логічний – рівень представлення складних інформаційних структур (від байта до файлу) на підставі фізичного рівня;
- семантичний – рівень смислового навантаження інформації [11, с. 18].

Названа ієрархія складових інформації, на думку автора, цілком може бути застосована і до розуміння інформації в цілому, з окремими уточненнями. Так, фізичний рівень інформації відповідає інформації-сигналу як засіб передачі до сприймаючого суб'єкта (сенсорна система людини). Логічний рівень – інформація-дані, які є результатом інтерпретації сигналів та відповідають знанням стосовно досліджуваного об'єкту (конкретні розміри, колір, вага, розташування, приналежність тощо). Семантичний рівень – інформація-відомості, які є результатом аналізу та синтезу отриманих даних, з урахуванням раніше отриманих знань стосовно об'єктів, – знанням стосовно події.

Слід звернути особливу увагу на семантичний рівень інформації, який є тими знаннями, що можуть бути отримані людиною з інформації. Потенційність знань полягає в можливості виокремлювати «фігури з фону», яка цілком залежить від наявних у суб'єкта сприйняття попередньо здобутих знань. Так, людина, яка не знає китайської мови, не зможе сприйняти зміст перекладеного на неї «Заповіту» Т. Г. Шевченка, семантичний рівень якого у вигляді ієрогліфів залишиться недосяжним. З точки зору когнітивної психології, «пізнання – це узагальнена назва усіх процесів, завдяки яким сенсорна інформація трансформується, редукується, посилюється, зберігається, актуалізується [у пам'яті – прим. авт.] та використовується» [6, с. 116], тобто пізнанням є усвідомлення семантичного рівня інформації. Результатом пізнання є отримання нових знань про досліджуваний об'єкт або подію, у нашому випадку – кримінальне правопорушення.

Отже, з точки зору когнітивної психології, доказ у кримінальному процесі є знанням, що отримане слідчим, прокурором, слідчим суддею, суддею про окремі обставини кримінального правопорушення, які підлягають встановленню, або подію в цілому. Отримані знання стосовно тих чи інших обставин розслідуваного правопорушення є підставою для прийняття процесуального рішення, формування власного (особистого) переконання. Аналогічно стосовно доказів за своєю суттю є позиція В. Д. Спасовича: «Доказами кримінальними називаються підстави переконання судді щодо винуватості або невинуватості підсудного, запідозрюваного в певному злочині, переконання, що зумовлюють застосування до підсудного кримінального закону. Будь-яке переконання тримається на доказах і ґрунтовне до тих пір, доки його підстави-докази не похитнулись» [12, с. 5]. Знання є категорією суто суб'єктивною і можуть бути як хибними, так і правдивими. Ця обставина, а також обвинувальний характер кримінального процесу, потенційне обмеження прав людини (запобіжні заходи, покарання тощо) вимагають від слідчого, прокурора, слідчого судді та судді критично відноситись до тих знань, які отримані під час кримінального провадження та судового розгляду. При цьому ступінь довіри до нових знань прямо пов'язаний з їх відповідністю раніше здобутим знанням, очікуванням та умовиводам суб'єкта. Момент

формування в слідчого, прокурора, слідчого судді, судді переконання в правдивості здобутих знань є моментом появи в розумі суб'єкта доказу процесуально вагомої обставини чи події, а процесуальні джерела (джерела інформації), з яких такі знання здобуті, «стають» посиленнями в процесуальних рішеннях, їх обґрунтуванням (ст. ст. 150, 155, 184 КПК України тощо). Аналогічної позиції дотримується і М. Є. Шумило, який зазначає: «У доказуванні в кримінальній справі реально важливим є не так джерельна основа, як те, які саме висновки зробить суб'єкт доказування із отриманого доказового матеріалу» [1, с. 41].

Звичайно, уявлення про доказ виключно як про знання є шкідливим, оскільки нівелює «юридичність» кримінального процесуального доказування та виводить гносеологічну складову на самодостатній рівень. Як справедливо зауважує з цього приводу В. П. Гмирко, «якщо інформація цінна, якщо вона промовиста, якщо з її допомогою розкриваються злочини, то процедура *volens – nolens* має посунутись на задній план» [2, с. 8]. Враховуючи, що докази-знання отримуються суб'єктом пізнання з інформації, яка знаходиться, зберігається, міститься в носіїв (матеріальний об'єкт, людина), цілком виправданим є нормативне встановлення зв'язку доказів та їх джерельною основою (процесуальними джерелами).

«Юридичності» доказам-знанням надає категорія «недопустимості» їх процесуальних джерел. Загальноновизнаним критерієм допустимості процесуальних джерел доказів є законність шляху їх отримання.

Досить показовими, з точки зору певної неточності концепції єдності фактичних даних та їх процесуальних джерел, є положення ст. 88 КПК України, відповідно до якої недопустимими визнаються докази (у розумінні відомості, знання), що стосуються судимостей підозрюваного, обвинуваченого або вчинення ним інших правопорушень, що не є предметом цього кримінального провадження, а також відомості щодо характеру або окремих рис характеру підозрюваного, обвинуваченого, якщо вони використовуються на підтвердження винуватості підозрюваного, обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення. Отже, законодавець у зазначеній статті критеріями недопустимості назвав зміст відомостей та відношення цього змісту до певної обставини справи – винуватості підозрюваного чи обвинуваченого, а також дозволяє використання недопустимого доказу для підтвердження інших обставин кримінального правопорушення, що суперечить ч. 2 ст. 86 КПК України. Дуже цікавою є частина (d) правила 103 Федеральних правил щодо доказів США, яке полягає в тому, що суд зобов'язаний здійснювати судовий розгляд за участю присяжних так, щоб жоден недопустимий доказ не був наданий присяжним у будь-якому вигляді [13]. Назване правило досить чітко розмежує в кримінальному процесі США докази (ідеальний продукт розумової діяльності людини) від його процесуального джерела (*evidence*). Підставою такого правила є згадувана раніше особливість процесів людського пізнання – кожен когнітивний

акт здатен призвести до зміни знання, яке зберігається в пам'яті [7, с. 71], і вилучити такі зміни знання не може жодна правова норма.

Згадувані раніше ст. ст. 150, 155 КПК України також містять внутрішні протиріччя, які, на думку автора, є результатом застосування концепції єдності фактичних даних та їх джерел. Так, при складанні подання про тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом та про відсторонення від посади слідчий, прокурор зобов'язані зазначити виклад *обставин*, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні кримінального правопорушення, і посилення на обставини. Тобто, на підтвердження обставин повинні бути надані самі *обставини*, що не дивно, оскільки фактичні дані та їх джерела є єдиними. Відповідь на питання, які обставини повинні бути надані для підтвердження обставин, надає ст. 184 КПК України, яка визначає, що для підтвердження важливих для обрання запобіжного заходу обставин необхідно посилається на підтверджуючі матеріали. Законодавець у ст. 184 КПК України чітко розрізняє функціональне призначення обставин (доказів – фактичних даних, знань) та матеріалів (доказів – процесуальних джерел). Перші необхідні для прийняття процесуального рішення, а другі – для його формування, обґрунтування, підтвердження.

За наведених обставин цілком виправдано та обґрунтовано є позиції М. Є. Шумила та В. П. Гмирка, які пропонують відмовитись від нормативного визначення поняття «доказів», залишивши у сфері правового регулювання їх процесуальні джерела [1, с. 48; 2, с. 12].

Беззаперечно погоджуючись з генетичним зв'язком доказів (знань, фактичних даних) з процесуальними джерелами, концепція їх єдності вбачається такою, що містить внутрішні патові протиріччя, свідченням чого є тривалість наукових спорів з приводу розуміння доказів. Як показано вище, природа цих протиріч поля-

гає в ідеальності (суб'єктивності) доказів як внутрішніх підстав для прийняття рішення та матеріальності (об'єктивності) їх процесуальних джерел, тому генетично суперечливим є й єдине їх правове регулювання.

Підсумовуючи наведені вище обставини, можна зробити такі **висновки**:

1. Визначення в ст. 84 КПК України доказів як фактичних даних є спадком процесуальної науки радянського періоду, що вимушена була надавати визначення ідеальним категоріям через призму діалектичного матеріалізму та концепції відбиття.

2. Нормативне визначення поняття «інформація» може мати лише обмежене застосування в теорії кримінального процесу, враховуючи його тавтологічність та використання невизначеного поняття «електронний вигляд».

3. Докази як підстава для прийняття процесуально вагомого рішення чи констатації обставин, що мають значення для кримінального провадження, за своєю суттю є знаннями щодо події кримінального правопорушення, які здобуті в результаті сприйняття з процесуальних джерел інформації, стосовно яких у слідчого, прокурора, слідчого судді, судді сформувався особисте переконання їх правдивості.

4. Концепція єдності фактичних даних та їх процесуальних джерел є генетично суперечливою. Її застосування в КПК України призвело до створення низки внутрішньо неузгоджених норм (ст. ст. 88, 150, 155, 363 КПК України тощо).

5. Для гармонізації доказового права в КПК України бажаним є або відмовитись від нормативного визначення поняття «доказів», зосередившись на правовому регулюванні процесуальних джерел, або здійснити окреме визначення та подальше унормування питань, пов'язаних з оцінкою доказів, і прийняття на їх підставі рішень та виявлення і фіксації процесуальних джерел доказів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шумило М. Є. Поняття «докази» в Кримінальному процесуальному кодексі України: спроба критичного переосмислення ідеології нормативної моделі / М. Є. Шумило // Вісник Верховного Суду України. – 2013. – № 2 – С. 40–48.
2. Гмирко В. П. Кримінально-процесуальні докази поняття, структура, характеристика, класифікація. Конспект проблемної лекції / В. П. Гмирко – Дніпропетровськ : Академія митної служби. – 2002. – 63 с.
3. Тертишник В. М. Теория доказательств / В. М. Тертишник, С. В. Слинько – Х., 1998. – 233 с.
4. Строгович М. С. Материальная истина и судебные доказательства в советском уголовном процессе / М. С. Строгович – М. : Изд. АН СССР, 1955. – 384 с.
5. Дорохов В. Я. Понятие доказательства в советском уголовном процессе / В. Я. Дорохов // Советское государство и право. – 1965. – № 9. – С. 108–117
6. Величковский Б. М. Когнитивная наука : основы психологии познания в 2 т. – т. 1 / Б. М. Величковский. – М. : Смысл : Академия, 2006. – 448 с.
7. Величковский Б. М. Когнитивная наука : основы психологии познания в 2 т. – т. 2 / Б. М. Величковский. – М. : Смысл : Академия, 2006. – 448 с.
8. Коваленко Є. Г. Теорія доказів у кримінальному процесі України : [підручник] / Є. Г. Коваленко. – К. : Юрінком інтер, 2006. – 632 с.
9. Погорєцький М. А. Докази у кримінальному процесі: проблемні питання / М. А. Погорєцький // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n1/11pmappp.pdf>.
10. Салтєвський М. В. Ще раз про поняття доказів у проєкті КПК України / М. В. Салтєвський // Право України. – 2000. – № 11. – С. 64–66.
11. Мещеряков В. А. Основы методики расследования преступлений в сфере компьютерной информации : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.09 «уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность» / В. А. Мещеряков ; воронежский государственный университет. – Воронеж, 2001. – 39 с.
12. Спасович В. Д. О теории судебных доказательств в связи с судоустройством и судопроизводством / В. Д. Спасович. – М. : «ЛексЭст», 2001. – 112 с.
13. Federal rules of evidence [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.law.cornell.edu/rules/fre/rule_103.